

Subject Area
Sport

Year: 2022
Vol: 8
Issue: 95
PP: 556-564

Arrival
24 December 2021

Published
28 February 2022
Article ID Number
3850

Article Serial Number
05

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.26449/ssj.3850>

How to Cite This Article

Altuğ, H. & Günay, M.
(2022). "Türkiye'de Kadınların Spora Katılımı"
International Social
Sciences Studies Journal,
(e-ISSN:2587-1587) Vol:8,
Issue:95; pp:556-564

Social Sciences Studies
Journal is licensed under a
Creative Commons
Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

1. GİRİŞ

İnsan; kadın ve erkek olmak üzere iki ayrı cinsiyette eşit varlıklar olarak yaratılmışlardır. Ancak insanlık tarihi boyunca kadın hep ikinci plana itilmiş, Yahudi inancısında olduğu gibi "Adem topraktan, Havva Adem'in kaburgasından yaratılmıştır" efsaneleriyle kadın hep erkekten eksik, zayıf, aciz, erkeğe yardımcı gösterilmeye çalışılmıştır.

"Adem uyurken, Tanrı onun kaburga kemiklerinden birini alıp yerini etle kapatır. Âdem`den aldığı kaburga kemiğinden bir kadın yaratarak onu Âdem`e getirir. Bu dördüncü yaratılış ifadesine göre Âdem, "İşte, bu benim kemiklerimden alınmış kemik, etimden alınmış ettir. Ona kadın (İbranice:işsa) denilecek, çünkü o adamdan (İbranice:iş) alındı."der" (Yaratılış 2/21-23).

Ortaçağ Avrupa'sında kadın tarihin en zorlu yıllarını yaşamıştır. Kadın hep eksik görülmüş, toplumda ötelenmiş, örselenmiş, ikinci sınıf insan muamelesine maruz bırakılmış, hatta olağan dışı güçlere sahip olan ve mutlaka yok edilmesi gereken yaratıklar olarak görülmüş ve bir çok masum kadın "cadı" olarak nitelendirilerek vahşice diri diri yakılmışlardır.

"Kadınların, Ortaçağ'da günlük hayattaki etkinliği zaman zaman değişse de çoğunlukla ev işlerine ait roller üstlenmişlerdir. Kentli ve ev hizmetçisi olan kadınlar ise sadece evin temizlik, yemek gibi işlerini yapmakla kalmamıştır ve erkek efendilerinin de ihtiyaçlarını karşılamak zorunda kalmıştır. Kentlerde yaşayan soylu kadınlar da kimi zaman diğer hemcinslerinden farklı olarak, kocaları bir feodal lorda hizmet etmeye ya da bir savaşa gittiklerinde kocalarının yerine geçmiş ve kocasının yokluğunda bazen sadece ev halkını bazen yüzlerce insanı yönetmişlerdir." (Genç, 2011).

Türkiye'de Kadınların Spora Katılımı

Women's Participation In Sports In Turkey

Hakverdi ALTUĞ¹ Mehmet GÜNAY²

¹ Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Doktora Programı, Ankara, Türkiye
² Prof.Dr., Gazi Üniversitesi, Spor Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Ankara, Türkiye

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; Türkiye'de kadınların spora katılımını ortaya koymaktır. Bunu ortaya koyarken gerek lisanslı sporcu olarak, gerek spor yöneticisi olarak ve gerekse sporun diğer faaliyet alanlarında erkeklerle kıyaslama yapılmış ve gerçek durum ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Eski Türkler'de kadınlar at binme, kılıç kuşanma, ok ve mızrak atma, koşu vs. erkeklerin cenk için yaptığı her türlü talim ve sporları yaparlardı. Ancak Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte, özellikle de Osmanlı döneminde imparatorluğa hakim olan Arap ve İran kültüründen etkilenmiş İslam anlayışı kadını ikincil plana itmiş, sosyal hayattan koparmış, evlerinde "harem" alanına, nadiren çıktıkları sokakta ise çarşafın arkasına hapsedmiştir.

Cumhuriyet dönemiyle birlikte yeniden erkekle eşit birey sayılan kadınlar bir çok haklarını Avrupa'dan bile önce kazanmıştır. Spor sahalarında da var olmaya başlayan kadınlar bir çok spor branşında Avrupa'daki hemcinslerinden önce varlık göstermişlerdir. Ancak bütün bunlara rağmen günümüzde dahi gerek yönetici olarak gerekse sporcu olarak kadınlar erkeklerle mukayese edildiğinde sporda çok geriden gelmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Spor, Spora katılım

ABSTRACT

The purpose of this study; to reveal the participation of women in sports in Turkey. While demonstrating this, a comparison was made with men both as a licensed athlete, as a sports manager and in other fields of activity of sports, and the real situation was tried to be revealed.

In the ancient Turks, women practiced riding horses, wielding swords, throwing arrows and spears, running, etc. they would do all kinds of exercises and sports that men do for war. However, with the acceptance of Islam by the Turks, the understanding of Islam, which was influenced by the Arab and Iranian culture that dominated the empire during the Ottoman period, pushed women into the secondary plan, cut them off from social life, imprisoned them in the "harem" area in their homes, and behind the chador on the street they rarely went out.

With the Republican era, women, who were considered as equal individuals with men, gained many of their rights even before Europe. Women, who started to exist in sports fields as well, had a presence in many sports branches before their fellows in Europe. However, despite all these, women still lag far behind in sports, both as managers and as athletes, when compared to men.

Key Words: Women, Sport, participation in sports

Tarihi süreç içerisinde bu yaklaşımdan Hıristiyanlık ve İslam inancı da etkilenmiştir. Gerek ortaçağda Hıristiyan dünyası, gerek Roma gibi büyük medeniyetler ve gerekse İslam öncesi cahiliye toplumları kadını hep kullanılacak, alınıp satılacak bir zevk malzemesi gibi görmüşlerdir. İslam dininin yer yüzüne inmesiyle birlikte kadın ve erkek eşit birer insan olarak ilan edilmiştir.

Kur'a-ı Kerim'de kadın erkek eşitliğini vurgulayan bir çok ayet vardır. Kadın erkek eşitliği tezimizi desteklemesi adına Ahzab suresi 35. ayet buna bir örnektir.

"Müslüman erkeklerle Müslüman kadınlara, mü'min erkeklerle mü'min kadınlara, ibadete devam eden erkeklerle ibadete devam eden kadınlara, sadık erkeklerle sadık kadınlara, sabırlı erkeklerle sabırlı kadınlara, Allah'tan hakkıyla korkan erkeklerle Allah'tan hakkıyla korkan kadınlara, sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlara, oruç tutan erkeklerle oruç tutan kadınlara, iffetlerini koruyan erkeklerle iffetlerini koruyan kadınlara, Allah'ı çok anan erkeklerle Allah'ı çok anan kadınlara şüphesiz ki Allah, onların hepsine mağfiret ve büyük bir mükafat hazırlamıştır." (Ahzab,35).

Ayette görüldüğü gibi Kur'an kadın ve erkeğin her bakımdan eşit olduğunu çok net bir şekilde ifade etmektedir.

Cumhuriyetin ilanı ile yeni bir yönetim şeklini benimseyen Türkiye'de Osmanlı zamanında çoğunlukla evine kapatılan ve sosyal hayatta hemen hemen hiç yer bulamayan kadınlar;

"Cumhuriyet dönemi ile birlikte iş hayatı, sosyal hayat, siyaset ve sporun içinde yer almaya başlamışlardır. Fırsatlar ve yaklaşım konusundaki bu eşitlik varsayımları, karşılıklı güveni doğurur ve demokratik toplumlarda sosyal uyum ve sosyal sermayenin oluşumu için esastır. Bu nedenle eşitlik, cinsiyet eşitliği dahil, kamu değeri olarak kabul edilir" (Jorgensen ve Bozeman, 2007).

Tarihsel süreç içerisinde cinsiyet eşitsizliği hayatın her alanında; iş hayatı, meslek seçimi, eğitim, siyaset, spor, vs. kendini göstermiştir. Bu ayrımcılık günümüzde de toplumdan topluma -kiminde az, kiminde çok- değişimle beraber varlığını her zaman göstermektedir.

"Modern toplumlarda kadınlar hayatın her yerinde yer almaktadır. Demokratik toplumlar; sosyal adaletin, eşit hakların ve eşit fırsatların her iki cinsiyet için de geçerli olması üzerine kuruludur" (Edwards, 2009).

"Eşitlik, cinsiyet ve sporcular üzerine yapılan araştırmalar çoğu zaman kadınların spora katılımlarında ya da spor aktivitelerinde karşılaştıkları engelleri ve bu engellerin nasıl kaldırılabilirliğini ya da azaltılabileceğini incelemektedir" (Haveman, 2012; Sagas ve Cunningham, 2004).

"Toplumsal cinsiyet tarih boyunca ve günümüzde kadının toplumsal konumunun biçimlenmesinde önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. İnsan, bir birey olarak doğduğu toplumda cinsiyet algısına göre biçimlenmiş bir toplumsallaşma süreciyle baş başa kalmaktadır. Bu süreç cinsiyet alanları üzerinden biçimlendirildiği için kadınlar ve erkekler açısından farklı anlamlar ifade etmektedir" (Karakaya, 2018).

"Geçmişten günümüze spor ortamı kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği sürdürme üzerine inşa edildiği toplumsal alanlardan biridir" (Kavasoğlu ve Yaşar, 2016).

Cinsiyet eşitsizliği diğer alanlarda olduğu gibi spor alanında da kendini tarih boyunca göstermiştir. Bugün dahi bu eşitsizlik devam etmektedir. Bu durum kadınların iş hayatında ve siyasette olduğu gibi sporda da yeterince temsil edilememesine neden olmaktadır.

Makalede Türkiye'de kadınların spora ne derece katılıp katılmadığı, katılım az ise bunun sebepleri ortaya konulacaktır.

2. ESKİ TÜRKLERDE KADIN VE SPOR

Eski Türklerde kadına bakış açısı, kadının gerek ailede ve gerekse içinde bulunduğu toplumdaki yeri itibarıyla çağdaşları diğer milletlerden çok farklı ve iyi bir konumda idi. "Aile düzeni pederşahi değil pederi idi. Toplumda tek evlilik esastı, ancak idareci zümreye mensup ailelerde çok evliliğe rastlanmaktaydı. Yalnız sonraki hatunlar hiçbir zaman "katun" durumuna gelmezlerdi. Çocukları da yönetimi ele geçiremezdi. Katun daima hakanın yanında yer alır, hakan göreve gidince onun görevini yerine getirirdi" (Türköne, 1995:29).

"Eski Türklerde sportif faaliyetlere baktığımızda bu dönemde özellikle atlı sporlar, binicilik, ok atıcılığı, at yarışları gibi denge sporlarının gelişmiş olduğunu, bu dönemde kadınların da erkeklerle birlikte at yarışlarına katıldıklarını, çeşitli faaliyetlerde bulduklarını görmekteyiz" (Köprülü, 1998).

3. İSLAMİYET'TE KADIN VE SPOR

Dinlerin ortaya çıkışıyla birlikte toplumların yaşantılarına, kültürlerine, hayata bakış açılarına etki etmişlerdir. Bi etkiden kadın ve sporda nasibini almıştır. Diğer dinlerde olduğu gibi İslam dini de hayatın tüm yönlerini etkilediği gibi kadın ve Spor alanında dacetkisini göstermiştir.

"Müslüman kadın bedenleri üzerine söylemlerayını zamanda, İslamın köktendinci ve daha ılımlı seküler ideolojiler arasındaki küresel politika tarafından beslenen ve temelde karmaşık doğasına işaret eden teolojik mücadelenin tam merkezindedir (Hargreaves, & Vertinsky, 2007).

"Bakılacak olursa, dini yanlış yorumlayan pek çok insan gibi ya da toplumda bu durumun nasıl yankı bulacağına dair bilimve de tartışmalı güven eksikliği, pek çok kadının da spora doğrudan iştirakini engellemektedir" (Sofian, Omar-Fauzee, & Abd-Latif,2010).

İslam dini ile birlikte kadına yıllardır Arap toplumunda kadını yok sayan, aşağılayan, kız çocuğu sahibi olmanın utanılacak bir durum olduğu anlayışı yıkılmış, kadın erkek eşitliğini savunan, hatta Cemnet'in anaların ayakları altında olduğunu savunan bir felsefeyle kadını kutsayan bir yaklaşım ortaya koymuştur. Ancak bunun yanında kadını sosyal hayattan uzaklaştıran bir yaklaşımda bazı İslam düşünürleri tarafından savunulmuş ve etkili de olmuşlardır.

Bu bakış açısı, "Sınırlandırıcı yaklaşımın, ataerkil hakimiyetin disiplinlerinin kadınlara yüklediği toplumsal sorumlulukları düşünürsek, kadının aynı zamanda serbest zaman aktivitelerine bile katılmasını kısıtladığı öngörülebilir (Tiryaki, 2014).

"İslam dini, ruhu ve bedeni korumayı her zaman düstur edinmiş, sağlıklı birey ve toplum yetiştirmek amacıyla ise bu konuyu desteklemiştir. Bu açıdan İslam dininde sportif faaliyetler, daha çok sağlık için ve de savunma amaçlıdır (Turan, 1985).

"Ergenlik çağına erişmiş Müslüman kadınların, yabancı (mahremi olmayan) erkekler yanında el, yüz ve ayakları dışında kalan bütün bedenini örtmeleri emredilmiştir (Nur 24/31)." Bunun temini için giyilen elbisenin vücut hatlarını ve rengini göstermeyecek nitelikte olması gerekir (Ebu Davud, "Libas 34"). Bunlar farzdır ve müslümanların bunlara uyması gerekir.

İslam dini elbette kolaylık dinidir ve farz ibadetleri yapmak için başta gelen şartlardan biri sağlıklı olmaktır. Sağlıklı olmak için ise en önemli etkenlerden birisi spor yapmaktır. İslamda inanan kadın için elbette örtünmek farzdır. Ancak Kur'an örtünmenin şeklini söylememiştir. Aslolan vücut şekillerinin belli olmamasıdır. Bu şart yerine geldikten sonra her ulus kendi örf-adet, gelenek ve göreneklerine göre giyilebilir.

Bu konuda Hz Muhammed (SAV) vücut hatları belli olacak şekilde dar giyinen kadınları kastederek; "Giyinik olduğu halde çıplak olan nice kadınlar vardır" (Müslim, "Libas, 125") buyurmuştur. Kur'an'da belirtilen tesettür şartlarına uyararak kadınlar spor yapabilir. İslam peygamberi Hz. Muhammed, Hz. Aişe ile henüz evlendiklerinde, bir gün birlikte koşu yarışı yapmayı teklif etmektedirler. O yarış Hz. Muhammed'in eşi Hz. Aişe kazanmıştır. Yaklaşık bir sene sonra aynı yarış tekrar ettiklerinde bu kez yarış Hz. Muhammed kazanmaktadır, bu şekilde bir nevi ödeşmiş olmaktadır (Algül, 2000).

4. OSMANLI'DA KADIN VE SPOR

Osmanlı'nın ilk zamanlarında toplumda ve sosyal hayatta Türk töresi, gelenek, görenek ve yaşantısı hakimdi. Kadınlar sosyal hayatın hemen her yerinde vardı. Ancak ilerleyen zamanlarda Osmanlı'da Arap ve İran kültürü etkisinde olan İslami yaşayış biçimi görülmeye başlandı. "Benimsesin ya da yadsısın; kökenini ve değerlerini Arap ve İran toplumundan alan veya onlara göre şekillenen; dolayısıyla bu değerler üzerinde biçimlenmiş bulunan İslamiyet'i" (Doğramacı, 1992:4.8) benimsemiş olan Osmanlı toplumu, bu inancın gerekleri doğrultusunda oldukça merkezi ve ataerkil bir toplumsal örgütlenme gerçekleştirmekteydi" (Caporal, 1982:97.) "Kadına bakış da bu anlayış doğrultusunda şekillenmekteydi: Göçebe yaşam gereği, kadını erkeğe neredeyse eşit kabul eden Türklerin eski inançlarından kaynaklanan anlayışın yerine artık, kadını erkek karşısında ikincilleştiren ve bu anlayışı benimsemiş olduğu yaratıcıya dayandırarak kutsallaştıran bir inanç yerleşmekteydi" (Altındal, 1977:103.)

İran ve Arap kültüründen etkilenen İslam inancının etkisi etkisini artırdıkça Osmanlı'da kadının ikincilleştirilmesi her alana yayılmaktaydı. Erkek istediği zaman eşini "boş ol" diyerek boşayabilir ancak kadının böyle bir hakkı yoktu. Erkeğin dörde kadar kadınla eklenebilmesi ve cariyeye müessesesinin hayatta olması kadının ne kadar kıymetsizleştirildiği ve ikincilleştirildiğinin örnekleridir.

Kadının görevinin erkek neslini korumaktan ibaret olduğuna inanıldığı zamanlarda bu kez evler erkeklerin yaşam alanı "selamlık" ve kadınların yaşam alanı "haremlik" olarak ikiye ayrıldı. Kadın kendi evin içinde dahi daha derin

bir yalnızlığa ve karanlığa itildi. Kadın evinin içinde bile bir tutsaklığa itilirken dışarda özgür gezebilir miydi? Dışarda da ferace ve çarşaf giymek zorundaydı.

"Kadının "Haremlik-Selamlık" biçimindeki bir ayrıma tabi tutulması, en sonunda ev dışındaki yaşam açısından da kadının yerinin tanımlanması sorununu doğurmaktaydı. Bu da sonuç olarak kadının, toplumsal yaşamdan koparılması sürecini hızlandıracaktı. Örneğin, her ne kadar yenilikçi bir padişah olsa bile III. Selim döneminde çıkarılan bir kanun ile çamaşırcı kadınların dükkân açmalarının önü kapatılıyordu. Yine aynı emirde, kadınların kaymakçı dükkânına girmeleri de yasaklanmaktaydı" (Altındal, 1977:107-109) "Yine kadınların kuşandıkları feracelerin de açık renkli olmaması gerektiği dile getirilmekteydi" (Taşkiran, 1973:20-27). "Dolayısıyla, kadın evin dışına çıkmak zorunda kaldığında, "Evdeki İç Mekan"ın yani "Harem"ın yerini; "Dışarıdaki İç Mekan" yani "Çarşaf, Peçe" almaktaydı ve kadın ev dışında da bir iç mekana tutsak edilmekteydi. Bu anlayış özellikle Lale Devri'nde oldukça önemli bir boyuta ulaşmıştı; kadınların artık çarşafarının kalınlığı ve biçimi bile devlet tarafından belirleniyordu" (Caporal, 1982: 141-142). "Yine bu dönemde kadın ile erkeğin sokakta birlikte yürümeleri bile imkânsız hale getirilmekteydi" (Afetinan, 1982:63).

Osmanlı'da yukarıda saydığımız bir kısım sebeplerden dolayı kadının spor yapması ne yazık ki mümkün olmamıştır.

5. CUMHURİYET DÖNEMİNDE KADINLARIN SPORA KATILIMI

1919-1923 yılları arasında süren Kurtuluş Savaşı'nda Türk kadını erkeklerin yanında bizzat savaşa katılarak zaferin kazanılmasında önemli bir rol oynamışlardır. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasıyla 29 Ekim 1923 Osmanlı İmparatorluğu resmen sona ermiş ve Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte pek çok alanda olduğu gibi kadın hakları alanında da devrim niteliğinde çalışmalar yapılmıştır. Atatürk o zaman bir çok Avrupa ülkesinde dahi olmayan kadın ile erkeğin her alanında birlikte mücadele etme fikrini savunuyordu.

"Daha selametle, daha dürüst olarak yürüyeceğimiz yol vardır. Büyük Türk kadınına çalışmamızda ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına ilmi, ahlaki, içtimai, iktisadi hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapmak yoludur." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 150-151).

Atatürk daha Cumhuriyet'in ilanından aylar önce serdettiği fikirlerinde kadın ve erkeği bir insanı yaşatan iki organa benzetmektedir. Biri olmazsa diğerinin yeterli olmayacağı, ancak ikisi de eşit, sağlıklı çalışırsa sağlıklı bir toplum olabileceğimiz hayatı organlar olarak tanımlamıştır.

"Bizim toplumumuzun başarı gösterememesinin sebebi kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlik ve kusurdan doğmaktadır. Yaşamak demek faaliyet demektir. Bir toplumun bir organı faaliyette bulunurken diğer organı işlemezse o toplum felç olmuştur. Bizim toplumumuz için ilim ve teknik gerekli ise bunları aynı derecede hem erkek hem de kadınlarımızın edinmeleri lazımdır. Malumdur ki, her safhada olduğu gibi sosyal hayatta dahi iş bölümü vardır. Bugünün gereklerinden biri kadınlarımızın her hususta yükselmelerini temindir". (Kocatürk 1984:97-98)

Atatürk'ün bu görüşünün bir neticesi olarak 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat kanunu ile Öğretim Birliği sağlanmış, 1926 yılında da İsviçre'den Yurttaşlar Yasası alınarak yürürlüğe sokulmuştur. Devamında ise 1927 yılında tüm Türkiye'de karma eğitime geçilerek tüm yurtta kadın erkek demeden tüm vatan evlatları eşit eğitim görme hakkına kavuşturulmuştur.

Cumhuriyet dönemiyle birlikte kadın-erkek eşitliğine yönelik reformlar her alanda olduğu gibi spor alanında da kendini göstermiştir.

"Atatürk'ün Türk sporuna gerçek desteği ve katkısı sporun ülkede yaygınlaştırılması ve örgütlenmesi olmuştur." (Gazeteciler Cemiyeti,1982)

Atatürk Türk Milleti'ne hedef olarak "Muasır medeniyetler seviyesine çıkmayı ve hatta onu geçmeyi" göstermiştir. Bu hedefte geçmek ifadesi bir yarış ifade etmektedir. Bu; bilimde, fende, ekonomide, sanayide, üretimde, sporda, velhasılı hayatın her alanında yapılacak bir yarışır.

Uluslararası spor organizasyonları kıyasıya bir mücadelenin yanında ülkelerin temel insan hak ve özgürlükleri, medeniyet düzeyleri, modern dünya ile entegrasyonu açısından durduğu yeri gösterme açısından önemli bir diploması ve tanıtım alanıdır. Bunun bilincinde olan Atatürk genç Cumhuriyet daha bir yaşında ve mali imkansızlıklar içindeyken 1924 yılında Paris Olimpiyatları'na katılarak Türkiye Cumhuriyeti'nin modern dünyanın çağdaş bir üyesi olduğunu göstermiştir. Olimpiyat oyunlarına katılımdan olumlu etkilenen kadınlar da bu tarihten itibaren sporun her branşında var olmaya başlamışlardır.

"Ülkemizde okullarımızdaki beden eğitimi derslerinin boş geçmemesi ve artan beden eğitimi öğretmeni ihtiyacının karşılanması için, 1926 yılında Selim Sırrı Tarcan Bey'in teşebbüsüyle bir beden eğitimi okulunun açılması

düşünülür. Böylece beden eğitimi ve spor davası için önce eleman işinin halledilmesine önem verilir" (Yücel, ön. ver.,241.).

"Cumhuriyet idaresi Maarif Vekili Necati Bey tarafından İstanbul Çapa'da Kız Öğretmen Okulu'nun yanında 3000 TL sarfıyla bir beden eğitimi salonunun yapımına başlanır. Salon 1927 yılında tamamlanır" (Ergin, Ön. ver., s. 1547.).

"1927-1928 öğretim yılında kız ve erkeklere mahsus, bir yıl süreli teorik ve pratik eğitim yapan "Jimnastik Mulallimleri Kursu-Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme Kursu" bu beden eğitimi salonunda açılır. Bu kursun açılış amacı; o zamana kadar beden öğretmenliğini herhangi bir şekilde almış şahısları yeni cereyanlardan haberdar etmek ve meslekteki gelişmelerini sağlamaktır (T.C. Maarifi 1923-1943 Yılları Arası Maarifimiz, ön. ver., s. 120. 40.).

"Selim Sırrı Tarcan, bu kursların müdürlüğünü üzerine alır ve bazı derslere de kendisi girer. Ayrıca bu kurslar için İsveç'ten üç beden eğitimi öğretmeni getirilir. Bunlardan biri kız adaylar için bayan Inge Nemnan (İsveç'in en tanınmış cimnastik ustası olan Miralay Nemnan'ın kızı) (Tarcan, 1935, ön. ver., 137.), diğeri erkek adaylar için Rangar Johnson, üçüncüsü masaj ve tıbbî cimnastik için Suen Alexanderson'dur" (Cevdet Arun, 42. Mülakat) Bu kurs tam dokuz ay sürmüştür ve başarılı olanlar yurtdışına eğitime gönderilmiştir.

"Türkiye Cumhuriyeti'nin 29 Ekim 1923'de kurulmasından sonra 1926 yılında Türk kadını ilk defa atletizm pistlerinde kendini göstermiştir. Oysa Dünyada gelişmiş ülkelerde dahi kadının atletizm pistlerinde boy göstermesi 1926 yılından sonradır. Kadınların kürek sporunda yer alışı ise 1927 yılındadır. Tenis kortlarına ise 1923 yılında çıkmaya başlamıştır. 1929 yılında ise Ankara'da bir grup kadın tarafından tenis kulübü kurulmuştur. Türk kadını bisiklet sporuyla da 1930 yılında tanışmıştır. İlk kadın cimnastikçilerimizden Mübeccel Argun ise 1941 yılında modern bir spor salonu açmıştır. Voleybolda ise takım kuracak kadar kadın sporcu bulunmadığından, ilk Türk kadın voleybolcu Suphiye Fırat 1929 yılında erkek voleybol takımında oynamaya başlamıştır. 1930'larda ise yine bir Türk kadını Adana Seyhan Kulübünün başkanlığını üstlenmiştir. Bu Türk kadını, Türkiye'de ilk kadın federe kulüp başkanı Huriye hanımdır. Beden Terbiyesi Teşkilatında ise ilk federasyon üyesi kadın, Güneş Çapa olmuştur. Azade Tarcan ise ablası Selma Tarcan ile Berlin'de cimnastik eğitimi almıştır. 1936 yılında Berlin'de yapılan Olimpiyat Oyunlarında iki eskrimci kadın sporcu, Halet Çambel ve Suat Aşeni Türk ulusunu başarıyla temsil etmiştir " (Bilgili, 2012:26-27).

"Cumhuriyeti'nin 29 Ekim 1923'de kurulmasından sonra 1926 yılında Türk kadını ilk defa atletizm pistlerinde kendini göstermiştir. Oysa Dünyada gelişmiş ülkelerde dahi kadının atletizm pistlerinde boy göstermesi 1926 yılından sonradır. Kadınların kürek sporunda yer alışı ise 1927 yılındadır. Tenis kortlarına ise 1923 yılında çıkmaya başlamıştır. 1929 yılında ise Ankara'da bir grup kadın tarafından tenis kulübü kurulmuştur. Türk kadını bisiklet sporuyla da 1930 yılında tanışmıştır. İlk kadın cimnastikçilerimizden Mübeccel Argun ise 1941 yılında modern bir spor salonu açmıştır. Voleybolda ise takım kuracak kadar kadın sporcu bulunmadığından, ilk Türk kadın voleybolcu Suphiye Fırat 1929 yılında erkek voleybol takımında oynamaya başlamıştır. 1930'larda ise yine bir Türk kadını Adana Seyhan Kulübünün başkanlığını üstlenmiştir. Bu Türk kadını, Türkiye'de ilk kadın federe kulüp başkanı Huriye hanımdır. Beden Terbiyesi Teşkilatında ise ilk federasyon üyesi kadın, Güneş Çapa olmuştur. Azade Tarcan ise ablası Selma Tarcan ile Berlin'de cimnastik eğitimi almıştır. 1936 yılında Berlin'de yapılan Olimpiyat Oyunlarında iki eskrimci kadın sporcu, Halet Çambel ve Suat Aşeni Türk ulusunu başarıyla temsil etmiştir" (Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi, 2007:28).

"Araya giren İkinci Dünya Savaşı, iki Olimpiyat yılını, 1940 ve 1944'ü kan içinde yutmuştu. Sıra 1948'e geldiğinde savaş sonrasının Londra'da yapılan ilk Olimpiyatlarda bu kez genç bir Türk kız atleti, Üner Teoman pistlerdeydi" (Atabeyoğlu, 2000:7).

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte kadının nüfus sayımına bile katılmadığı bir çok islam ülkesinin aksine Türkiye'de kadın; eğitimde, üretimde, iş hayatında, sosyal hayatta, yönetimde, sporda vs. erkeklerle aynı haklara sahip, onlarla yan yana yer almaya başlamıştır. Seçme ve seçilme hakkı gibi en önemli insanı hakkı Atatürk kadınlara bir çok Avrupa ilkesinden önce vermiştir.

Ancak günümüz Türkiye'sinde hayatın her alanında olduğu gibi sporda ve özellikle de spor yönetiminde kadın yeterince temsil edilememektedir.

"Bir spor federasyonu ilgili spor dalının yurtiçindeki en üst ve tek düzenleyicisi, yöneticisi ve denetleyicisidir. Federasyon, sorumlu olduğu spor dalının faaliyetlerini düzenlemek, gelişmesini ve yaygınlaşmasını sağlamak, antrenör, hakem ve benzeri diğer spor elemanlarını yetiştirmekle yükümlüdür. Bir federasyonun başkan ve yönetim kurulunda federasyonun genel kurulu seçer. Koca (2011) çalışmasında spor kurumlarının yönetim kademelerinde kadının temsilini araştırmak amacıyla 2010 yılı itibarıyla faaliyette olan 60 spor federasyonundaki başkan ve

yönetim kurullarındaki kadın sayısını incelemiştir. Bir karşılaştırma yapabilmek amacıyla aynı 60 spor federasyonundaki başkanın ve yönetim kurullarındaki erkek ve kadın sayıları bugün itibarıyla tekrar incelenmiştir. Sayılar spor federasyonlarının resmi web sitelerinde yer alan başkan ve yönetim kurulu hakkındaki bilgilerden derlenmiştir. Sonuçlar Tablo 1'de gösterilmektedir. Federasyon başkanlıkları göz önüne alındığında 2010'da sadece bir federasyonun başkanı kadın iken bugün bu sayı 3'e çıkmıştır ancak hala olması gerekenden çok uzaktadır. Aradan geçen dokuz yılda yönetim kurullarındaki kadın sayısı artmasına rağmen kadınların oranı %4.1'den %3.91'e inmiştir. Tablo 1.60 Spor Federasyonundaki Başkan ve Yönetim Kurullarındaki Kadın ve Erkek Sayıları (Yüzde Değerler).

	2010		2019	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Başkan	1 (%1.6)	59 (%98.4)	3 (%5)	57 (%95)
Yönetim K. Üyesi	28 (%4.1)	650 (%95.9)	34 (%3.91)	835 (%96.09)

Kaynak: Koca (2011), GSGM (2019) ve yazarın kendi derlemesidir" (Çelik & Yenilmez, 2019:10)

Türkiye'de Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzleme Raporu-2020

KASFAD'ın 2020 yılında yaptığı "Türkiye'de Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzleme Raporu"na Göre Lisanslı Erkek Sporcu Sayısı 4.176.051 Kişi (%68.56), Lisanslı Kadın Sporcu Sayısı 1.910.167 (%31.4) kişi olarak tespit edilmiştir. Lisanslı kadın sporcu sayısının erkerkerden fazla olduğu spor branşlar voleybol %63.88, dans sporları %63.58, cimnastik %62,99, buz pateni %62.99, buz pateni %62.89 ve binicilik %59,56,dır.

Erkek sporcu oranının en yüksek olduğu beş sporcu ise futbol %99.06, güreş %93,78, bilardo %92.29, e-spor %91.60 ve son olarak otomobil sporları %90.85 olarak sıralanmıştır.

Engelli kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı ise erkek 34.913 (%77.7), kadın 10.02 (%22,3) şeklinde tespit edilmiştir.

Sporda Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Yine aynı rapora göre; "Spor Yönetiminde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" araştırmasında spor Federasyonlarında başkanların cinsiyet durumları erkek başkan sayısı 62 kişi (%5), kadın başkan sayısı 3 (%5) kişi olarak tespit edilmiştir. 65 spor federasyonu genel sekreteri pozisyonunda 8 kadın (%12) -bunlar bilardo, buz pateni, dans, okul sporları, otomobil, motosiklet, taekwondo, okul sporları ve voleybol- ve 57 (%88) erkek şeklindedir.

Federasyonların yönetim kurulu üyesi olarak %95.7 ile 1082 erkek, %4.3 ile 49 kadın yönetim kurulu üyeleri yer almaktadır.

Sporda Yönetiminde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Raporda; "Türkiye'de 59 federasyonda kadın ve erkek antrenör sayısı toplam 282.571" olarak bulunmuştur. Bu federasyonlarda; kadın antrenör sayısı 79.292 (%28.1), erkek antrenör 203.267 (%71.9) kişidir. Antrenörlük kademelerinde de erkek antrenörlerin kadın antrenörlere bariz bir üstünlüğü sözkonusudur.

Kadın antrenör sayısının erkek antrenör sayısından fazla olduğu ilk 3 spor dalı sırasıyla Cimnastik (%72.2), Herkes İçin Spor (%57,9) ve Buz Pateni (%51.6)'dır.

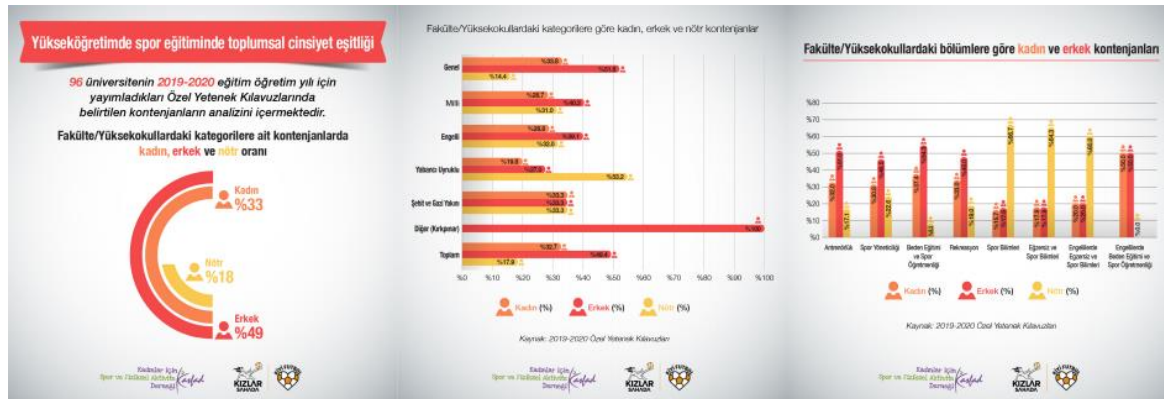
Kadın antrenör sayısının en az olduğu ilk 5 federasyonlar ise; Futbol (%0.3), Hava Sporları (%3.8), Güreş (%5.6), Bilardo (%5.9) ve Boks Federasyonu (%9.3)'dur.

Antrenörlükte Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Raporda Yüksek Öğretimde Spor Eğitiminde Toplumsal Cinsiyet Eğitimi "96 üniversitenin 2019-2020 eğitim öğretim dönemi için yayımladıkları Özel Yetenek Klavuzlarında belirtilen kontenjanlarının analizi" incelenerek Fakülte/Yüksekokullardaki kategorilere ait kontenjanlarda kadın, erkek ve nötr oranı çıkarılmıştır. Buna göre; kadın %33, erkek %49 ve nötr %18 bulunmuştur.

Yüksek Öğretimde Spor Eğitiminde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Veriler: Kasfad'ın 2020 Yılında Yaptığı "Türkiye'de Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzleme Raporu"Dan Alınmıştır.

6. SONUÇ

Çalışmadan da görüleceği gibi kadınların erkeklerle eşit görülebilmesi, sosyal hayatta ve buna paralel olarak sporda yer alabilmeleri için ülkede demokrasinin, insan ve kadın haklarının gelişmesi ve reel hayata uygulanması gerekmektedir. Hatta bu haklar ne kadar üst seviyeye çıkarılabilirse kadınların spora katılımı ve uluslararası arenada başarısı o kadar artacaktır.

Kadınların temel yaşam haklarının teslim edilebilmesi için dini bağnazlıktan uzak durulması, Arap ve İran kültüründen etkilenmiş bir İslam yerine, dini asıl kaynak olan Kur'an'dan anlamının önemi çok aşikar bir şekilde ortadadır. Eğer din Kur'an merkezli olursa kadınların toplum içinde erkeklerle eşit haklara sahip bireyler olarak yer alacakları aşikardır.

Cumhuriyet döneminde kadınların spora katılımı ve gün geçtikçe sayılarının arttığı ortadadır. Ancak erkek sporcularla kıyaslandığında kadın sporcu sayılarının çok az olduğu ortadadır.

Günümüzde de hayatın her alanında olduğu gibi ne yazık ki gerek sporculukta ve gerekse spor yönetiminde erkeklerin bariz şekilde ezici bir üstünlüğü ortadadır. Kadınların sporda yeterli oranda yer almaları, ulusal ve uluslararası arenada başarı elde edebilmeleri için gerekli kanuni alt yapının acilen oluşturulması, spor insanlarının bu

konuda kafa yormaları, gerekli bilimsel çalışmaları yaparak bu çalışmaları sahaya uygulamaya koymaları ile mümkün olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Afetinan, A. (1982). Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri, Milli Eğitim Bakanlığı yayınları, İstanbul.
- Algül, H. (2000). Alemlere Rahmet Hazreti Muhammed. Diyanet İlmi Dergi, 488-489.
- Altındal, A.(1977). Türkiye’de Kadın, Havass yayınları, İstanbul, s.103.
- Arun, C.(1986). M.E.B. Emekli Müşavir Baş Müfettiş, "Türkiye’de Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştiren Kurslar" konulu mülakat, İstanbul-Cağaloğlu, Aynı görüşme.
- Atabeyoğlu, C.(2000). Olimpiyat Oyunlarında Türk Kızları. Ok yayınları, İstanbul.
- Bilgili, G.(2012). "Elit Bayan Sporcular İle Spor Yapmayan Bayan Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Karşılaştırılması", Yüksek Lisans Tezi s. 26-27
- Caporal, B. (1982). Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Çelik. O. B., & Yenilmez, İ. M. (2019). Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(ICOAEF’ 19) 9-17
- Doğramacı, E.(1992).Türkiye’de Kadının Dünü ve Bugünü, Türkiye İş Bankası Kültür yayınları, Ankara, s.4.8
- Edwards, S. D. (2009). Three Versions of an Ethics of Care. Nursing Philosophy, 10, 231–240.
- Ergin, Ön. ver., s. 1547.
- Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.(1982), “Atatürk’ün Spora Bakışı”, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.,Syf 11, İstanbul
- Genç, Ö. (2011). Ortaçağda Kadın, Altan Çetin, Lotus Yayınevi. Kitap içinde bölüm: Ortaçağ Avrupasında Kadın.
- Hargreaves, J., & Vertinsky, P. A. (Eds.). (2007). Physical culture, power, and the body (p. 1). London: Routledge.
- Haveman, H. (2012). If You’re So Smart, Why Aren’t You the Boss? Explaining the Persistent Vertical Gender Gap in Management. Annals of the American Academy of Political and Social Science, 639, 114–130.
- Karakaya, H. (2018). “Toplumsal cinsiyet algısı, din ve kadın”, Journal of Analytic Divinity, 2(2), 36-62.
- Kasfad, "Türkiye’de Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzleme Raporu-2020."
- Kavasoğlu, İ., & Yaşar, M. (2016). Toplumsal cinsiyet normlarının dışındaki sporcular. Spor Bilimleri Dergisi, 27(3), 118-132.
- Kitab-ı Mukaddes
- Kocatürk, U.(1984). Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Kur'an-ı Kerim
- Müslim, Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî. Sahîhu Müslim. nşr. Muhammed Fuad Abdulkaki. Beyrut: Dâru İhyâi’t-Turâsi’l-Arabî, ty
- Sofian, M., Omar-Fauzee, U. P. M., & Abd-Latif, R. (2010). The perspective of Arabic Muslim women toward sport participation. J Asia Pacific Stud, 1, 364-77
- Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi,(2007). ISSN: 1306-4371 Cilt:2 Sayı:2, s. 28.
- T.C. Maarifi 1923-1943 Yılları Arası Maarifimiz, ön. ver., s. 120.
- Tarcan, 1935, ön. ver., 137.
- Taşkıran, T.(1973). Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü yayınları, Ankara, s.19.
- Tiryaki, S. (2014). Kadın sporcun fotoğraflarıyla bedeninin pazarlanması. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 8(2), 218-237.
- Turan, A. (1985). İslâmiyette spor ve önemi. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.

Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara. 1959. 150-151.

Türköne, M.(1995). Eski Türk Toplumunun Cinsiyet Kültürü, Ankara.

Yücel, Ön. ver., 241. 81

Köprülü, F. (1998). Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu, T.T.K. Yayınları, Ankara.